

שיעור

אם במשך השביתה תמן
הרי שאי אפשר לומר זאת
ישכיל לקרוא נכון את
למלא תפקיד מכר

הישראלית.

כבר עכשיו אפשר לקבוע, שלשביתה היו לפחות שני הישגים בולטים: האחד – היא הצליחה, מעל המצופה, להעלות את שאלת ההשכלה הגבוהה על סדר היום הציבורי. אי אפשר לנתק את פסיקת בג"ץ האחרונה בעניין גיוס בחורי הישיבות (בין השאר, בעקבות עתירה של התאחדות הסטודנטים) מן השביתה. כל מי שמתח ביקורת על כך שהסטודנטים לא מחו נמרצות על אפלייתם לרעה לעומת בחורי הישיבות, שכח את העתירה הזאת, או, כנראה, לא האמין שזו תהיה תוצאתה. העתירה הצליחה להשיג את מה שבמבנה הקואליציוני הנוכחי לא יכלו להשיג לא שלטים ולא הצהרות. בג"ץ קבע חרמשמעיית את עמדתו בכל הנוגע לפטור הניתן לבחורי ישיבות מגיוס (וממילואים) ובכך, בין השורות, קבע עמדה בכל הנוגע לאפלייתם של הסטודנטים. את תגובת המערכת הפוליטית להחלטת בג"ץ יש לבחון לנוכח העובדה, שהשביתה הצליחה

אמורים לבוא על חשבון כספים שנועדו, בין השאר, למלגות) – הן "תוכנית חסרת תקדים". אכן, אפילו במה שכבר הורגלנו, היא שראבלוף במקרה הזה הוא חסר תקדים.

הקביעה כי שביתת הסטודנטים נכשלה, חוטאת בהבנת מטרתה של השביתה, בהיפוך פשוט אחר סיפוקים מיידיים לשביתה ובנפילה ברשתן של סיסמאות שהפריחו משרד ראש הממשלה, משרד האוצר ומשרד החינוך. הורדת שכר הלימוד ב-50% (ולא באר פן מיידי) היתה אחת המטרות השוליות של השביתה, אולי החשובה פחות. היא אולי התחרזה טוב עם "לא נווה", אבל גם אילו הושגה, לא היה בה לתת מענה למטרות החשובות יותר. מבחינות רבות טוב שכן, שכן השגתה היתה יכולה להביא לשקט תעשייתי ולהשלמה עם מצבה של ההשכלה הגבוהה ועם מקומה בסדר העדיפויות הלאומי. אפשר להניח שהכישלון לכאורה יביא לכך שהנושא לא יידר מסדר היום הציבורי.

מי שסבור שהשיג השביתה יכולים להירד מדרד רק ביחס לשאלת 5,000 השקלים שרגה, מפני שהוא מתרגם את הישגי השביתה להישגים של שביתה סקטוריאלית, שאינם רלוונטיים לשביתת הסטודנטים שהיתה בעלת אופי ערכי. את הצלחותיה של שביתה זו יש למדוד על פי השפעתה, קצרות הטווח וארוכת הטווח, על אופיה של החברה

מאת זהר שביט

 ביתת הסטודנטים לא נכשלה. הצליחה באה לידי ביטוי דווקא במה שניחשב כישלון: אי החתימה על ההסכם שהציעה הממשלה. אילו חתמו נציגי הסטודנטים על ההסכם הרע שהוצע להם, הם היו הופכים את שביתתם לשביתה סקטוריאלית ואת עצמם לפוליטיקאים ישראלים טיפריים. הם לא בחרו בדרך הקלה, להציג לא כלום כהישג שלא היה כמוהו ולהצטייר כ"מנצחים". שר החינוך האשים אותם בכך שנתנו "שיעור מאלף בפוליטיקה עכשווית", משום שביקרו קשות את הממשלה, שלכאורה גילתה נדיבות כלפיהם. אבל אר פיו של "השיעור המאלף" הזה שונה ממה ששר החינוך מתכוון לו; זה שיעור שפוליטיקאים ישראלים, הרגילים למציאות מדרמה (ולחתימות על הסכמים, שאין כוונה לקיימם, או בהערך צד שני), אינם יכולים להבין אותו, שיעור שמאפיין אותו חוסר הניכונות לפעול בתוך מציאות מדומה.

האבסורד הוא בניסיון הממשלה להציג את תוצאות השביתה כהצלחה לסטודנטים ולהשכלה הגבוהה. על פי הממשלה, ההגדרה המזערית של הזכאים לפר"ח (שפירושה המעשי עבודה תמורת שכר) וההבטחה הפיסקלית להקמת קרן הלוואות (שכספיה

במציאות לא מדומה

חלק ניכר מהסגל האקדמי הזוטר והבכיר בסטודנטים, על הממסדים הרשמיים ברוב האוניברסיטאות. אבל אם המפה, יוכל הסגל האקדמי, גם בשלב הזה של המאבק, יע במערכה על עתיד ההשכלה הגבוהה בישראל

זה לאחד ציבור רחב כל כך בחברה הישראלית, שבראשונה זה זמן רב היה מוכן לצאת למאבק על זכויות האזרח שלו. ההישג השני הוא שבסטרובם לחתום על הצעות ריקות כמעט מתוכן, גילו הסטודנטים מחויבות לנושא מאבקם ולצורך לצאת למאבק ערכי ואידיאולוגי, שאינו מכוון לשרת רק אינטרסים אישיים וסקטוריאליים.

הסטודנטים ומנהיגיהם חזרו ללימודים כועסים, מתוסכלים ומאוכזבים. הם חשים מרומים, ובצדק: ממשלת ישראל, הם מרגישים, ובעצם רוב המערכת הפוליטית, הפקירה אותם, גילתה אדישות כלפי מאבקם, משום שאינם קבוצת לחץ, בעלת כוח איום או מיקוח. חולשתם נבעה מכך שלא ייצגו סקטור או תביעה סקטוריאלית, אלא מטרה כלל חברתית ואוניוורסלית; מכך שהמערכת הפוליטית התייחסה אליהם כאל קבוצה לא הומוגנית, שאפשר – וצריך – להתישב לפוררה, ולא כאל קבוצה המייצגת את

הלוו של החברה הישראלית. השאלה החשודה ביותר כעת היא איך יימשך המאבק ולאן יתועלו הכעסים, התסכולים והאגרניות שבאו לידי ביטוי בשביתה. אפשרות אחת היא שהסטודנטים יגיבו בייאוש, באי-אכפתיות, בחוסר עניין בנעשה בחברה. הדיאלוג האינטנסיווי שקיימתי בשבועות האחרונים עם רבים מהם מביא אותי להטיל ספק באפשרות הזאת. רוב הפעילים במאבק לא היו ילדי שמנת מפונקים ואנוכיים או פוליטיקאים ציניים, כי אם קבוצה של צעירים בעלי כושר מנהיגות חזרדים לאופיה של המדינה. יש לקוות ולחשוב, שלא ירפו וימשיכו להיאבק ולהשיג הישגים חשובים (כמו שהוכיח מקרה הבג"ץ). השלטון והציבור, כך נראה, יצטרפו להתחשב בהם הרבה יותר מבעבר.

אפשרות אחרת היא, שהם יפרקו את תסכולם ואת זעמם על האוניברסיטאות. הסטודנטים אוצרים בקרבם – לעתים תכופות בצדק – זעם רב וביקורת חריפה כלפי המע-

רכת האוניברסיטאית והנהגתה, וכלפי חלק מציבור המרצים, וקובלים על השירותים שהם מקבלים ועל היחס שהם זוכים לו. רוב הסגל האקדמי אינו מודע לכך שהכעס הוא כה עצום. הסטודנט הישראלי אכן אינו מקבל את השירות שהוא זכאי לו גם בתוך האוניברסיטה פנימה, ואין להתפלל אם יהיה מי שינסה להפנות את כעסם של הסטודנטים כלפי האוניברסיטאות וללבות אותן.

אך גם אם לסטודנטים יש סיבות רבות וטובות לכעוס על האוניברסיטאות עליהם לזכור כי הן אינן האויב, אלא שותפות למסדר. במשך השביתה תמך חלק ניכר מהסגל האקדמי הזוטר והבכיר בסטודנטים – אם תמיכה פסיווית ואם אקטיווית. מספרם הרב היה קטן ממספרם הפעילים בשביתה לא הפעילים. האיגוד המקצועי של הסגל הבכיר (המועצה המתאמת) אף הגדיל לעשות ושבתי כהבעת תמיכה בסטודנטים. הוא אף הסכים לוותר על חלק ניכר מודישותיו הצדקות, כדי לאפשר את פתיחת שנת הלימודים מיד עם תום שביתה הסטודנטים ובכך למזער ככל האפשר את הנוק שנגרם להם.

למרבה הצער, אי אפשר לומר זאת על הממסדים הרשמיים ברוב האוניברסיטאות. הסנאטים (הגוף האקדמי הבכיר) וועד ראשי האוניברסיטאות (כגוף רשמי, לא כפרטים)

לא השכילו להביע תמיכה בסטודנטים, לשמור על ערוץ הידברות פתוח עמם ולהצטרף למאבקם כדי לחזקו. במצב הזה על לים הסטודנטים והממשלה לחבור יחד. שביתה הסטודנטים עלולה ליהפך, שלא בטובתה, לקטליטור שייצג לשאיפתה של הממשלה וגורמים אחרים לפגוע באוניברסיטאות, בין השאר על ידי מכלליזציה שלהן שתביא להודדת רמת המחקר וההוראה. אחת התוצאות הקשות מבחינת הסטודנטים תהיה יצירת שתי מערכות נפרדות של השכלה גבוהה – לעשירים ולעניים. אם ישכיל לקרוא נכון את המפה, יוכל הסגל האקדמי בשלב הזה של המאבק למלא תפקיד מכריע. אולם, אם חלילה יראה בסטודנטים מתחרה על עוגת המשאבים, ואפילו יריב, ולא יירתם למאבק משותף תוך כדי הגדרת המטרות המשותפות – יהיה הוא, בטווח הלא רחוק, הניזוק העיקרי מן השביתה. אני מקווה, שהגופים הרשמיים באוניברסיטה יפסיקו לנהוג כאילו שביתה הסטודנטים לא נגעה לאושיות קיומה של האקדמיה בישראל, ויקימו ערוצים להידברות ממשית עם הסטודנטים. רק כך נוכל לצאת בכוחות משותפים למאבק ארוך ולא קל על עתיד ההשכלה הגבוהה בישראל.